

1. INTRODUCCIÓ

El treball "**Què toquem avui?**" (arranjaments per a la pràctica instrumental, amb bases instrumentals en format digital) és el resultat de la llicència d'estudis concedida pel Departament d'Educació durant el segon quadrimestre del curs 2005-2006. En aquest temps s'han realitzat els arranjaments instrumentals (per a flautes, instruments Orff i percussió corporal) de vint-i-quatre obres, les bases instrumentals per acompanyar-les i les fitxes per contextualitzar-les i donar més informació musical de les mateixes.

Aquest treball es complementa amb el de la meua companya M. Rosa Sanahuja, titulat "**Què cantem avui?**" (arranjaments per a la pràctica coral, amb bases instrumentals en format digital <http://www.xtec.cat/~msanahu4>). Entre els dos treballs, s'abarquen els dos grans blocs d'interpretació musical més usuals a les aules de música: la pràctica instrumental i la vocal. En els dos casos, l'alumnat viu i gaudeix la música d'una manera directa i engrescadora; i mentre aprofundeix en el coneixement del llenguatge i dels diferents estils musicals, experimenta la integració al grup, valorant l'entesa entre la tasca individual i la col·lectiva, necessàries per aconseguir un resultat sonor ric.

Per engrescar els alumnes, és molt important oferir-los un repertori adient quant a dificultat, motivació, temàtica ... que, no només els interressi sinó que també doni resposta a les necessitats de l'aula.

La major part del repertori que es troba en ambdós treballs és comú, per facilitar que els centres que ho desitgin puguin interpretar aquestes obres vocalment i instrumentalment alhora, de manera que tinguin l'opció que un grup de conjunt instrumental acompanyi a un altre de coral.

Aquestes obres es complementen amb unes bases instrumentals enregistrades en format digital (mp3) que es poden fer sonar mentre s'interpreta cada obra arranjada, de manera que la sonoritat final sigui molt més rica i agraïda.

L'objectiu prioritari d'aquest treballs és:

- Dotar les aules de música de material didàctic per a la pràctica musical oferint, per una banda, fitxes didàctiques de totes les obres arrançades, partitures i bases instrumentals en format digital (mp3)

A qui va dirigit:

- Centres de secundària: crèdits comuns i variables de música, grups instrumentals extraescolars.
- Escoles de música: grups instrumentals

2. PRESENTACIÓ DELS MATERIALS ELABORATS

El treball ha consistit a:

CONTINGUT DEL TREBALL	a. Selecció de repertori
	b. Arranjaments d'obres musicals (cinema, culta, moderna i popular). Presentació en partitures i en partitelles.
	c. Creació d'arxius MIDI dels arranjaments
	d. Elaboració de bases instrumentals en format digital (mp3)
	e. Creació de fitxes didàctiques de les obres arrançades
	f. Altres orientacions pedagògiques

2.a. Selecció de repertori

Les obres que s'han escollit estan classificades en quatre grans blocs temàtics que són d'interès per a tota la comunitat educativa:

- 2.a.1. Música de cinema.** Els arranjaments de temes de bandes sonores són molt motivadors i ben acollits per l'alumnat. S'han triat temes de bandes sonores reconegudes.

MÚSICA DE CINEMA		
Títol obra	Pel.lícula	Compositor
"Colours of the wind"	<i>Pocahontas</i>	A. Menken
"For the love of a princess"	<i>Braveheart</i>	J. Horner
"I just called to say I love you"	<i>The woman in red</i>	S. Wonder
"Somewhere in my memory"	<i>Home alone 2</i>	J. Williams
"Summer nights"	<i>Grease</i>	W. Casey/J. Jacobs
"The Addams family"	<i>The Addams family</i>	M. Shaiman

2.a.2. Música moderna. Aquest gran bloc temàtic inclou obres que han format part de la història del pop.

MÚSICA MODERNA		
Títol obra	Intèrpr./Comp.	Estil
"El que quiera entender que entienda"	grup El Mago de Oz	Rock dur
"How blue can you get?"	B.B. King	Blues
"Is this love"	B. Marley	Reggae
"Libre"	N. Bravo/ P. Herrero	Pop esp.
"Moonlight Shadow"	M. Oldfield	Pop/ Rock progressiu
"Pop corn (Palomitas de maiz)"	grup Hot Butter-gr. Los Pekenikes/ G. Kingsley	Pop

2.a.3. Música culta de tots els temps. Tot el llegat de la música anomenada "clàssica" és un autèntic tresor que l'alumnat ha de conèixer i entendre per poder gaudir-lo. S'han arranjat obres de diferents èpoques de la història de la música.

MÚSICA CULTA		
Títol obra	Època	Compositor
"Ola, o che buon eco"	Renaixement	O. di Lassus
"Allegro.1er mov." - <i>Petita serenata nocturna K525</i>	Classicisme	W.A. Mozart
'Luci care...K 346". <i>Notturmi</i>	Classicisme	W.A. Mozart
"Rondo alla turca. 3r mov. K 331"- <i>Sonata per a piano K 300/331</i>	Classicisme	W.A. Mozart
"Una d'òperes de Verdi"	Romanticisme- Nacionalisme	G. Verdi
"Dôme épais (Duet de les flors)"- <i>òpera Lakmé</i>	Impressionisme	L. Delibes

2.a.4. Música popular. Una selecció de músiques populars de la nostra i d'altres cultures. En el cas de les cançons catalanes s'ha optat per fer uns arranjaments amb un estil més actual.

MÚSICA POPULAR (músiques del món)		
Títol obra	País	Compositor
"El rock del rossinyol"	Catalunya	-
"El swing de la filadora"	Catalunya	-
"Els mesos de l'any"	Xina	-
"Nga i wi e"	Nova Zelanda	H. Melbourne
"Poco a poco"	Perú	N. Núñez
"Tue Tue"	Ghana	-

Cal dir que la major part de les obres escollides són originalment obres vocals (excepte sis) ja que s'ha volgut crear un repertori comú (vocal i instrumental) que pugui ser interpretat conjuntament per grup vocal més grup instrumental (en aquest cas, la base instrumental és opcional).

2.b. Arranjaments de les obres

Un cop triat el repertori, s'ha adequat la tonalitat, tant a les exigències d'instrumental Orff (mancaça de notes cromàtiques) i flauta (dificultat de digitació), com també a la tessitura vocal (ja que la major part de les obres arranjades també disposen d'arranjament vocal). Els arranjaments s'han fet amb el programa editor de partitures (Sibelius).

Els arranjaments estan pensats per ser tocats amb flauta dolça soprano, instrumental Orff (carillons, xilòfons i metal.lòfons), teclat, guitarres i instruments de petita percussió o bateria. Donat que no tots els centres compten amb tots aquests instruments, s'ofereixen alternatives per a poder-los substituir per altres.

També s'ofereixen alguns arranjaments amb percussió corporal, ja que aquesta pràctica és molt engrescadora i obre un gran ventall de possibilitats creatives. La descoberta del propi cos, en la seva riquesa tímbrica i en la seva capacitat per fer ritmes, es veu reforçada quan aquesta experiència es realitza en grup i s'observa la quantitat d'efectes sonors que es poden aconseguir.

El professorat podrà:

- Distribuir les diferents veus entre l'alumnat, ja que les línies melòdiques de cada instrument són de diferent nivell de dificultat per poder adaptar-se a la diversitat de l'alumnat.
- Triar el nombre de veus a ensenyar en cada arranjament, atenent-se a les característiques de cada grup (diversitat dels alumnes i/o disponibilitat instrumental). Si, un cop distribuïdes les veus, encara queden veus a interpretar, aquestes sonaran a la base instrumental.

Les partitures, les particel.les i les fitxes es podran descarregar de la pàgina web en format pdf.

2.c. Creació d'arxius MIDI dels arranjaments

Per tal de facilitar l'estudi i assaig de les obres, s'ofereixen MIDIS, que són el resultat sonor de la partitura arranjada.

Els Midis es poden emprar per poder assajar, ja que aquests estan enregistrats a un tempo més lent que el de la base instrumental -mp3- (aquesta s'utilitzarà quan l'obra ja estigui prou assajada i es pugui tocar al tempo previst); i per conèixer com sonen les diferents parts de l'obra (tot i que no hi apareixen totes les repeticions).

2.d. Elaboració de bases instrumentals en format digital (mp3)

Les obres arranjades es completen amb unes bases instrumentals en format digital que han estat creades amb els programes informàtics adients (seqüenciadors,...) i s'han enregistrat en format àudio per poder ser reproduïts en qualsevol lector de MP3.

Aquestes bases instrumentals aporten també informació sobre l'estil de l'obra perquè s'han creat respectant el timbre, la textura, la dinàmica, el ritme i altres elements musicals característics de cada estil.

Es pot triar entre dos tipus de base: una completa (a la web del treball "Què cantem avui?"), amb totes les veus més l'acompanyament de percussió; i una altra sense l'acompanyament de percussió (a la web del treball "Què toquem avui?"). El professorat escollirà una o altra, segons la realitat de cada grup-classe (existència de bateria i /o percussió alternativa).

Les bases arrodoneixen la interpretació instrumental a l'aula, ja que independentment del nombre de veus que els alumnes estiguin realitzant, l'acompanyament sempre ajuda a completar el resultat musical final. Aquesta sensació de plenitud també contribuirà a augmentar la motivació dels alumnes.

La major part de les bases compten amb unes claquetes a l'inici que marquen el tempo i l'entrada de les veus. Només aquelles bases que comencen amb una intro en la qual no intervenen els alumnes, no porten les claquetes.

2.e. Creació de fitxes didàctiques de les obres arranjades

La presentació de tot aquest material es concreta en les fitxes didàctiques, que aporten informació addicional d'interès per a una millor comprensió i interpretació de l'obra. Aquestes fitxes són d'interès tant per al professor com per a l'alumne, per la qual cosa seria útil imprimir-la i donar-la als alumnes junt amb la partícula que cadascú necessita.

Les fitxes tenen dues parts: "Fitxa general" i "Fitxa musical de l'obra arranjada".

2.e.1. Fitxa general. La informació que apareix en aquesta part varia una mica segons el bloc de repertori (cinema, culta, moderna, popular) però bàsicament hi trobem:

- Títol de l'obra i/o fragment
- Compositor i/ intèrpret
- Ubicació
- Època (any)
- Estil
- Més informació (sobre l'obra original, el seu compositor, estil,...)

2.e.2. Fitxa musical de l'obra arranjada. En aquesta part apareixen les característiques musicals de l'arranjament, no de l'obra original:

- Tempo (en pulsacions per minut -b.p.m.- i amb la paraula italiana)
- Compàs
- Tonalitat
- Durada (en minuts, i en compassos)
- Instrumentació/ Timbre (nombre de veus i especificació de l'instrument que fa cada veu i quines notes alterades haurà de tocar i quin àmbit abarca).
- Forma (estructura que cal seguir si es canta sobre la base instrumental enregistrada).
- Altres indicacions (de caire pràctic, per poder interpretar l'obra)

A les fitxes del treball "Què cantem avui?" es pot trobar més informació de l'obra arranjada com, per exemple, el text en la llengua original i la seva adaptació o traducció.

2.f. Altres orientacions pedagògiques

2.f.1. Audició prèvia.

Per començar a treballar aquestes obres la primera recomanació és que es faci l'audició de l'obra original, seguint la fitxa didàctica que haurem donat prèviament a l'alumnat.

2.f.2. Tempo

Per emprar les paraules italianes que designen el tempo, s'ha seguit la classificació acceptada pels compositors actuals:

- largo 40
- adagio 50
- andante 60
- moderato 80
- allegretto 100
- allegro 120
- vivace 130
- presto 160
- prestísimo 180

2.f.3. Timbre/instrumentació

Els arranjaments estan pensats per a flautes sopranos, instrumental Orff, guitarra, bateria o petita percussió i teclats, però, lògicament, cada professor pot decidir els canvis necessaris atenent-se a les característiques del grup i a la disponibilitat d'altres instruments.

Els arranjaments tenen de 4 a 9 veus (nombre de partícels) tot i que, de vegades, en una mateixa partícula podem trobar dues veus. Per exemple: la 1a veu sovint té escrit dues veus de flautes o una de flautes més els acords de guitarra. També la 2a veu, carrillons, pot comptar amb carrillons primers i carrillons segons.

L'instrumental Orff bàsic que es pot trobar en un centre de secundària està format per carrillons, xilòfons sopranos i contralts, metal·lòfons sopranos i contralts. Els xilòfons i metal·lòfons baixos no són tan habituals però si

l'aula de música en disposa poden emprar-se a les línies melòdiques més greus (veu dels metal.lòfons contralts i/o mà esquerra del teclat).

Les veus estan pensades de la següent manera:

- Flautes soprano 1-2. Normalment s'encarreguen de fer la melodia principal i una segona veu complementària. Les alteracions que es poden trobar són: fa#, sib, sol#, mi^b. L'àmbit que abarquen és de do³ a la⁴. Aquests instruments poden ser substituïts per qualsevol altre instrument melòdic de què es disposi (violí, flauta travessera, clarinet, oboè, teclat amb una mà -piano/sintetitzador-).
- Carrillons cromàtics 1-2. Aquests s'encarreguen de fer les alteracions que amb la resta d'instrumental Orff no es poden fer o amb flauta serien massa difícils. Si l'alumne és hàbil, pot fer les dues veus alhora; sinó es pot interpretar amb dos alumnes. Aquest instrument també pot ser substituït per qualsevol altre instrument melòdic de què es disposi (violí, flauta travessera, clarinet, oboè, teclat amb una mà - piano/sintetitzador-).
- Xilòfons sopranos 1-2. Estan tractats com a instruments melòdics, fan la melodia principal o dialoguen amb les flautes; i, en alguna ocasió, com a instruments polifònics (fent dues notes a la vegada). Tenen poques alteracions (fa# i sib), i en algun arranjament cal que es recolquin les plaques per deixar fa i fa# i si i sib. A les fitxes didàctiques de cada arranjament s'especifica l'àmbit per a què es puguin treure les plaques que no s'hagin de tocar i, d'aquesta manera, facilitar la interpretació.
- Xilòfons contralts 1-2. Aquests instruments poden ser doblats o substituïts per xilòfons baixos, que reforçaran els greus. També poden ser interpretats per teclat (a una mà), per violoncel o altres instruments melòdics greus.
- Metal.lòfons sopranos. Donat que el seu so és més llarg que el del xilòfon, sovint és tractat com a instrument polifònic, per reforçar les harmonies.
- Metal.lòfons contralts. Aquests instruments poden ser doblats o substituïts per metal.lòfons baixos, que reforçaran els greus. També poden ser interpretats per teclat (a una mà) o per guitarra.

Encoratjo també al professorat de música a inventar acompanyaments de percussió corporal en els altres arranjaments que no en porten o a variar-ne els que sí que el tenen. L'escriptura d'aquests ritmes és una eina per al professorat però desaconsello que els alumnes n'hagin de desxifrar el significat. És preferible que l'aprenentatge d'aquesta part sigui per imitació i no per lectura. L'escriptura es basa en la del professor Fernando Barba (director del grup de percussió corporal brasiler *Barbatuques*) i de Daniel Zanella (director del grup de percussió corporal català *Tok*). És important començar sempre amb la mateixa ma i seguir un moviment circular.

Els sons més senzills que s'han emprat en aquests arranjaments són:

- peus: picar de peus a terra.
- mans a cuixes: picar de mans sobre cuixes.
- mans a pit: picar de mans (només amb els dits, perquè no sigui tan fort) sobre el pit.
- Palmada greu: picar de mans amb forma molt arrodonida -a la flamenca-.
- Palmada estrella: estirant tots els dits, amb la ma oberta i sense separar-les després de fer el cop. Té un so una mica més agut que l'anterior.
- Palmada aguda: picar de mans com si aplaudíssim.
- Palmada a la boca: Boca fent "o" i picar amb la part de dalt dels dits i recolzant la resta de la part interna de la ma a la barbata.
- Palmada a galtes: Boca fent "o" i picar amb la part de dalt dels dits a cada galta alternativament.
- Pitus: amb els dits pulgar i cor de cada mà entrecocats, fent caixa de ressonància amb els dits anular i petit -aguantant-los a la palma de la mà-.

Perc. corporal

peus   mans   mans   palmada   palmada   palmada   palmadapalmades   pitus
cuixes   pit   greu   estrella   aguda   boca   galtes

2.f.4. Forma

A les fitxes, a les partitures generals i a les partícels hi apareixen les següents indicacions, que poden ser d'ajuda a l'alumnat per seguir l'estructura de l'obra arranjada.

- **Intro:** introducció. Podem trobar des d'una frase musical sencera a uns pocs compassos que preparen la entrada del tema principal. No s'hi compten les claquetes inicials que sonen a la base instrumental (mp3).
- **A:** tema A
- **B:** tema B
- **C:** tema C
- **T:** tornada. Aquest tema el distingim dels altres (A, B, C,...) perquè en música moderna és una part fàcilment reconeixible per l'alumnat. És el tema que manté la mateixa música i la mateixa lletra, en totes les seves aparicions. En castellà es diu "estribillo". Encara que aquests aranjaments siguin instrumentals i, per tant, no hi ha el text, pot ser que s'interpreti junt a un grup vocal o, senzillament, pot ser que els alumnes coneguin l'obra i puguin reconèixer aquesta part.
- **Interludi:** passa el mateix que amb la tornada, en el sentit que, aquesta és la part instrumental que apareix al mig d'una obra vocal moderna, on algun instrument -guitarra elèctrica, ...- substitueix per uns moments al cantant i fa un solo (sovint una improvisació o variació sobre el tema principal). En l'arranjament, aquesta part pot ser també un moment per a les improvisacions d'alguns alumnes (sobretot en aquelles obres on es pot emprar l'escala pentatònica) o un moment per aturar-se mentre sona la base instrumental.
- **Pont:** petita part que enllaça un tema amb el següent, no té la mateixa entitat temàtica que l'interludi.
- **A', B',...** De vegades, els temes apareixen amb alguna variació, aleshores està indicat amb l'apòstrof al costat.
- **Coda.** Part final de durada variable (uns pocs compassos o una frase sencera) que ens porta cap al final de l'obra.

A les fitxes s'especifica el nombre de compassos de cada part i s'assenyala per frases (per exemple, A de 16 compassos apareix 8c+8c, quan hi ha dues frases).

Els temes anacrúsics es compten des del primer compàs sencer.

En algunes obres trobem doble funció per el·lipsi, és a dir, que el final d'una part també és començament de la següent. En aquests casos, a la fitxa, el compàs s'ha comptat dues vegades.